

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESA

LĒMUMS PAR TIESVEDĪBAS IZBEIGŠANU LIETĀ Nr. 2016-20-01

Rīgā

2017. gada 3. maijā

Latvijas Republikas Satversmes tiesa šādā sastāvā: tiesas sēdes priekšsēdētājs Aldis Laviņš, tiesneši Artūrs Kučs, Gunārs Kusiņš, Jānis Neimanis, Sanita Osipova, Daiga Rezevska un Ineta Ziemele,

pēc Janas Ruģeles, Rudītes Klikučas, Aloiza Stepēna, Ivitas Baumanes un Jeļenas Dadukinas konstitucionālajām sūdzībām,

pamatojoties uz Latvijas Republikas Satversmes 85. pantu, kā arī Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu, 17. panta pirmās daļas 11. punktu, 19.² un 28.¹ pantu,

rakstveida procesā 2017. gada 25. aprīļa tiesas sēdē izskatīja lietu

„Par Maksātnespējas likuma 17. panta 3.¹ daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 106. panta pirmajam teikumam”.

Satversmes tiesa konstatēja:

1. Saeima 2010. gada 26. jūlijā pieņēma Maksātnespējas likumu, kas stājās spēkā 2010. gada 1. novembrī.

2014. gada 18. decembrī tika pieņemts un 2015. gada 1. janvārī stājās spēkā likums „Grozījumi Maksātnespējas likumā”. Ar šā likuma 1. pantu

Maksātnespējas likuma 17. pants tika papildināts ar 3.¹ daļu (turpmāk – apstrīdētā norma) šādā redakcijā: „(3¹) Lēmumu par administratora sertifikāta darbības izbeigšanu pieņem, ja pēdējo divu administratora sertifikāta darbības gadu laikā Maksātnespējas administrācija divas reizes ir atzinusi normatīvo aktu pārkāpumus administratora darbībā.”

2016. gada 22. decembrī tika pieņemts likums „Grozījumi Maksātnespējas likumā” (turpmāk – Grozījumi). Ar Grozījumiem citstarp no Maksātnespējas likuma izslēgts 17. pants, kā arī likuma pārejas noteikumi papildināti ar 38. punktu šādā redakcijā: „Sākot ar dienu, kad stājas spēkā grozījumi par kvalifikācijas eksāmena kārtošanu un administratora iecelšanu amatā, Administratoru asociācijas uzdevumu pieņemt lēmumu par izsniegtā administratora sertifikāta darbības apturēšanu, izbeigšanu un tā anulēšanu atbilstoši likuma noteikumiem, kas bija spēkā līdz dienai, kad stājās spēkā šā likuma grozījumi, kuri paredz administratora iecelšanu amatā, pilda Maksātnespējas administrācija. Pieņemot lēmumu par administratora sertifikāta darbības apturēšanu, izbeigšanu un tā anulēšanu, piemēro Ministru kabineta 2010. gada 9. novembra noteikumos Nr. 1038 „Maksātnespējas procesa administratoru pretendentu apmācības un maksātnespējas procesa administratoru sertificēšanas kārtība” paredzēto kārtību, ciktāl tā nav pretrunā ar šā likuma mērķi. Maksātnespējas administrācijas lēmumu par izsniegtā administratora sertifikāta darbības apturēšanu, izbeigšanu un tā anulēšanu var pārsūdzēt tiesā Administratīvā procesa likumā noteiktajā kārtībā. Minētā lēmuma pārsūdzēšana neaptur tā darbību.” Grozījumi stājušies spēkā 2017. gada 6. janvārī.

2. Satversmes tiesā tika ierosinātas piecas lietas par apstrīdētās normas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 106. panta pirmajam teikumam.

Ar Satversmes tiesas 2016. gada 23. novembra lēmumu lietā Nr. 2016-02-01 tiesvedība izbeigta.

2017. gada 20. janvārī tika pieņemts lēmums lietas Nr. 2016-20-01, Nr. 2016-21-01 un Nr. 2016-22-01 apvienot vienā lietā Nr. 2016-20-01. Savukārt

ar 2017. gada 30. marta lēmumu vienā lietā apvienotas lietas Nr. 2016-20-01 un Nr. 2017-04-01. Apvienotajai lietai Nr. 2016-20-01 saglabāts tās iepriekšējais nosaukums „Par Maksātnespējas likuma 17. panta 3.¹ daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 106. panta pirmajam teikumam”.

3. Pieteikumu iesniedzēji – Jana Ruģele, Rudīte Klikuča, Aloizs Stepēns, Ivita Baumanē un Jeļena Dadukina (turpmāk arī – Pieteikumu iesniedzēji) – uzskata, ka apstrīdētā norma neatbilst Satversmes 106. panta pirmajam teikumam.

Pieteikumu iesniedzēji ir sertificēti maksātnespējas procesa administratori (turpmāk – administratori), kuri konstitucionālo sūdzību iesniegšanas brīdī bija tiesīgi veikt administratora pienākumus. Maksātnespējas administrācija divas reizes ir atzinusi normatīvo aktu pārkāpumus katra Pieteikuma iesniedzēja kā administratora darbībā. Pamatojoties uz apstrīdēto normu, Maksātnespējas administrācija ierosinājusi Administratoru asociācijai lemt par Pieteikumu iesniedzēju administratora sertifikāta darbības izbeigšanu un Administratoru asociācija ir ierosinājusi attiecīgās administratīvās lietas.

Konstitucionālajās sūdzībās norādīts, ka ar apstrīdētās normas piemērošanu Pieteikumu iesniedzējiem nekavējoties tiks liegts turpināt administratora nodarbošanos un izmantot šajā jomā iegūtās zināšanas un pieredzi, kā arī tiks atņemts būtisks viņu un viņu ģimeņu ienākumu avots. Apstrīdētā norma esot imperatīva un neparedzot Administratoru asociācijai tiesības, lemjot par administratora sertifikāta darbības izbeigšanu, vērtēt administratora pieļauto pārkāpumu smagumu vai izdarīt lietderības apsvērumus. Tādējādi apstrīdētā norma radot būtisku, nenovēršamu, nākotnē sagaidāmu katra Pieteikuma iesniedzēja pamattiesību aizskārumu.

Pieteikumu iesniedzējas J. Ruģele, R. Klikuča un I. Baumanē papildu paskaidrojumos informējušas Satversmes tiesu par to, ka viņas turpina pildīt administratora pienākumus, jo Maksātnespējas administrācija līdz 2017. gada 1. martam ir pagarinājusi administratīvā akta pieņemšanas termiņu administratīvajās lietās par viņām izsniegtā administratora sertifikāta darbības izbeigšanu. Pēc J. Ruģeles, R. Klikučas un I. Baumanes ieskata, Maksātnespējas

administrācija līdz 2017. gada 1. martam ir tiesīga, pamatojoties uz Maksātnešpējas likuma pārejas noteikumu 38. punktu, piemērot apstrīdēto normu, tādējādi radot viņām pamattiesību aizskārumu.

Savukārt Pieteikuma iesniedzējs A. Stepēns papildu paskaidrojumos norāda, ka turpina pildīt administratora pienākumus, jo Maksātnešpējas administrācija līdz 2017. gada 1. martam ir pagarinājusi administratīvā akta pieņemšanas termiņu administratīvajā lietā, lai lemtu par viņa sertifikāta darbības izbeigšanu saskaņā ar administratora atbildības tiesisko regulējumu, kas stājies spēkā 2017. gada 6. janvārī. A. Stepēns uzskata, ka pēc Grozījumu spēkā stāšanās apstrīdētā norma vairs nevar radīt viņām pamattiesību aizskārumu.

4. Institūcija, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – Saeima – norāda, ka uztur atbildes rakstā lietā Nr. 2016-02-01 paustos argumentus un uzskata, ka apstrīdētā norma atbilst Satversmes 106. panta pirmajam teikumam.

Saeima vērš Satversmes tiesas uzmanību uz to, ka ar Grozījumiem ir būtiski reformēta administratora profesionālās darbības uzsākšanas un uzraudzības kārtība. Grozījumi citstarp ieviešot arī administratora disciplinārās atbildības institūtu. Savukārt apstrīdētā norma esot aplūkojama sistēmiski ar iepriekš spēkā bijušo administratora sertifikācijas un profesionālās atbildības regulējumu. Ievērojot apjomīgās izmaiņas administratora darbības uzraudzības regulējumā, apstrīdēto normu neesot bijis nepieciešams saglabāt, tādēļ ar Grozījumiem tā izslēgta no Maksātnešpējas likuma. Pašlaik gadījumus, kad administrators atceļams no amata, nosakot Maksātnešpējas likuma 17.² pants, tomēr tas neparedzot tādu pamatu administratora atcelšanai no amata, kāds bijis paredzēts apstrīdētajā normā.

Izskatāmajā lietā esot piemērojams Maksātnešpējas likuma pārejas noteikumu 38. punkts. No minētās normas izrietot, ka ar 2017. gada 6. janvārī Administratoru asociācijas uzsāktās lietas par administratora sertifikāta darbības izbeigšanu nododamas izskatīšanai Maksātnešpējas administrācijai. Maksātnešpējas administrācijai esot tiesības lemt par administratora sertifikāta

darbības izbeigšanu atbilstoši Maksātnespējas likuma regulējumam, kas bijis spēkā līdz Grozījumu spēkā stāšanās dienai.

Satversmes tiesa secināja:

5. Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 2. punkts noteic, ka tiesvedību lietā var izbeigt līdz sprieduma pasludināšanai ar Satversmes tiesas lēmumu, ja apstrīdētā tiesību norma ir zaudējusi spēku.

Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 2. punkts ir vērsts uz to, lai nodrošinātu Satversmes tiesas procesa ekonomiju un Satversmes tiesai nebūtu jātaisa spriedums lietās, kurās strīds vairs nepastāv (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2008. gada 12. februāra sprieduma lietā Nr. 2007-15-01 4. punktu*). Tomēr likums paredz Satversmes tiesai iespēju izbeigt tiesvedību, bet ne pienākumu to darīt. Lietā apstrīdētās normas spēka zaudēšana pati par sevi ne vienmēr ir pamats tiesvedības izbeigšanai (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2011. gada 29. marta lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2010-68-01 8. punktu*). Tāpēc Satversmes tiesai ir jāvērtē, vai tomēr nav kādi apsvērumi, kas liecina par nepieciešamību turpināt tiesvedību lietā (*sk. Satversmes tiesas 2011. gada 11. janvāra sprieduma lietā Nr. 2010-40-03 6. punktu*).

Tādējādi, lai uz Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 2. punkta pamata lemtu par tiesvedības izbeigšanu, Satversmes tiesai jānoskaidro: 1) vai apstrīdētā norma ir zaudējusi spēku un 2) vai nepastāv apstākļi, kas prasa tiesvedību turpināt (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2015. gada 11. marta lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2014-33-01 6. punktu*).

6. Lai secinātu, ka apstrīdētā norma ir zaudējusi spēku, nepietiek ar konstatējumu, ka no regulējuma ir izslēgts apstrīdētās normas teksts. Satversmes tiesai ir jānoskaidro veikto grozījumu apjoms, proti, jāpārlicinās, vai likumdevējs konkrēto jautājumu reglamentējis saturiski atšķirīgi vai arī nolēmis šo jautājumu turpmāk vairs nereglamentēt (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2014. gada 3. aprīļa lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2013-11-01 10.1. punktu*).

Maksātnešpējas likuma 17. pants reglamentēja gadījumus, kādos apturama, izbeidzama vai anulējama administratora sertifikāta darbība. Apstrīdētā norma noteica vienu no gadījumiem, kad par administratora sertifikāta darbības izbeigšanu tiek lemts pirms tā darbības termiņa beigām. Proti, lēmums par administratora sertifikāta darbības izbeigšanu bija jāpieņem, ja pēdējo divu administratora sertifikāta darbības gadu laikā Maksātnešpējas administrācija divas reizes atzinusi normatīvo aktu pārkāpumus administratora darbībā. Savukārt Maksātnešpējas likuma 22. panta otrās daļas 8. punktā bija noteikts, ka administratoru atceļ, ja viņa sertifikāta darbība izbeigta.

Ar Grozījumiem no Maksātnešpējas likuma izslēgts 17. pants, kurā bija ietverta apstrīdētā norma, un 22. panta otrās daļas 8. punkts. Vienlaikus Maksātnešpējas likums tika papildināts ar jaunu normu – 17.² pantu –, kurā noteikti gadījumi, kad administrators ir atceļams no amata. Pašlaik spēkā esošajās Maksātnešpējas likuma normās nav ietverts tāds pamats administratora sertifikāta darbības izbeigšanai un administratora atceļšanai no amata, kāds bija ietverts apstrīdētajā normā. Tādējādi tiesiskais regulējums par administratora sertifikāta darbības izbeigšanu un administratora atceļšanu no amata ir mainījies pēc būtības.

Līdz ar to apstrīdētā norma ir zaudējusi spēku.

7. Noskaidrojot, vai nepastāv apstākļi, kas prasa turpināt tiesvedību pēc konstitucionālās sūdzības ierosinātā lietā, Satversmes tiesa galvenokārt vērtē, vai tas, ka apstrīdētā norma zaudējusi spēku, ir pietiekams pamats uzskatīt, ka ir novērsts personas pamattiesību aizskārums, kas radies apstrīdētās normas dēļ (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2008. gada 12. februāra sprieduma lietā Nr. 2007-15-01 4. punktu un 2016. gada 12. septembra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2015-23-01 9. punktu*).

Ar Grozījumiem Maksātnešpējas likums citstarp tika papildināts ar pārejas noteikumu 38. punktu. Saskaņā ar minēto normu kopš 2017. gada 6. janvāra Administratoru asociācijas uzdevumu lemt par administratora sertifikāta darbības izbeigšanu pilda Maksātnešpējas administrācija un tā, pieņemot lēmumu par administratora sertifikāta darbības izbeigšanu, piemēro Ministru kabineta

2010. gada 9. novembra noteikumos Nr. 1038 „Maksātnespējas procesa administratoru pretendentu apmācības un maksātnespējas procesa administratoru sertificēšanas kārtība” paredzēto kārtību, ciktāl tā nav pretrunā ar Maksātnespējas likuma mērķi.

Lietas pēc Pieteikumu iesniedzēju konstitucionālajām sūdzībām Satversmes tiesā ierosinātas laikā, kad Administratoru asociācijas izskatīšanā bija administratīvās lietas par viņiem izsniegto administratora sertifikātu darbības izbeigšanu, tomēr sertifikāti joprojām bija spēkā un Pieteikumu iesniedzēji bija tiesīgi pildīt administratora pienākumus (*sk. lietas materiālu 5. sēj. 116.–119. lp. un 6. sēj. 63. lp.*). Satversmes tiesa jau ir norādījusi: lai konkrētajā gadījumā konstatētu, ka tieši apstrīdētā norma ir aizskārusi pieteikuma iesniedzēja pamattiesības, attiecīgajai administratīvajai lietai bija uz šīs normas pamata ne vien jā sākas, bet arī jābeidzas, proti, jānoslēdzas ar administratīvo aktu par administratora sertifikāta darbības izbeigšanu divu atzītu administratora darbībā pieļautu normatīvo aktu pārkāpumu dēļ (*sk. Satversmes tiesas 2016. gada 23. novembra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2016-02-01 10. punktu*).

No lietas materiāliem izriet, ka Maksātnespējas administrācija 2017. gada 1. martā, pamatojoties uz Maksātnespējas likuma pārejas noteikumu 38. punktu un Administratīvā procesa likuma 63. panta pirmās daļas 4. punktu, ir izbeigusi administratīvās lietas par Pieteikumu iesniedzēju administratora sertifikāta darbības izbeigšanu. Maksātnespējas administrācijas lēmumi par administratīvās lietas izbeigšanu nav apstrīdami un pārsūdzami (*sk. Maksātnespējas administrācijas lēmumus lietas materiālu 5. sēj. 125.–137. lp. un 6. sēj. 60.–62. lp.*). Savukārt no ierakstiem Maksātnespējas reģistrā secināms, ka arī šobrīd katra Pieteikuma iesniedzēja administratora sertifikāts ir spēkā (*aplūkots 25.04.2017.*). Proti, apstrīdētā norma nav aizskārusi Pieteikumu iesniedzēju pamattiesības. Tādējādi izskatāmajā lietā nepastāv apstākļi, kuru dēļ tiesvedība būtu turpināma.

Līdz ar to tiesvedība lietā ir izbeidzama.

Ņemot vērā minēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 2. punktu,

Satversmes tiesa nolēma:

izbeigt tiesvedību lietā Nr. 2016-20-01 „Par Maksātnespējas likuma 17. panta 3.¹ daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 106. panta pirmajam teikumam”.

Lēmums nav pārsūdzams.

Tiesas sēdes priekšsēdētājs

A. Laviņš